



LATVIJAS REPUBLIKAS  
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

# FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS UZRAUDZĪBAS ZIŅOJUMS

2015. gada novembris, Rīga



- I. FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOMES DARBĪBA
- II. FISKĀLO RISKU NOVĒRTĒJUMS
- III. MAKROEKONOMIKAS APSKATS UN IZLAIŽU STARPĪBAS
- IV. SKAITLISKO FISKĀLO NOSACĪJUMU IZPILDES NOVĒRTĒJUMS



LATVIJAS REPUBLIKAS  
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

# I. FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOMES DARBĪBA



Fiskālās disciplīnas padome ir neatkarīga institūcija, kas izveidota ar mērķi nodrošināt fiskālās disciplīnas nosacījumu ievērošanas uzraudzību Latvijā



Fiskālās disciplīnas likuma uzraudzība – galvenais darbs, kas Padomei jāveic



### Vīzija

Ekonomikas ciklā sabalansēts vispārējās valdības budžets, kurš sekmē ilgtspējīgu valsts attīstību, makroekonomisko stabilitāti, atbildīgu aizņemšanos, nepieļaujot parāda sloga pieaugumu nākamajām paaudzēm, un spēju adekvāti reaģēt uz ārējo faktoru negatīvu ietekmi uz tautsaimniecību





### Misija

Sniegt neatkarīgu un profesionālu viedokli par valdības fiskālās un ekonomiskās politikas mērķiem un to sasniegšanu, ņemot vērā valsts finanšu ilgtspēju, vispārējās valdības budžeta bilanci, maksimālo budžeta izdevumu apjomu atbilstoši ekonomiskās attīstības cikla apstākļiem ilgtspējīgas izaugsmes interesēs. Padome arī novērtē, vai fiskālā politika atbilst ilgtspējīgas attīstības mērķiem, analizējot ikgadējā valsts budžeta un vidēja termiņa budžeta ietvara dokumentus to sagatavošanas, izpildes un rezultātu izvērtēšanas fāzē, tai skaitā ekonomiskās prognozes un pieņēmumus.





**Fiskāls** – latīņu val. *fiscalis* un nozīmē "valsts kase", "valsts nauda"

**Fiskālā politika** - valdības ieņēmumu un izdevumu plānota un pārdomāta vadība

**Fiskālā disciplīna** - piesardzīga un apdomīga rīcība ar valsts līdzekļiem, nepieļaujot pārsteidzīgus lēmumus un tēriņus, ko nevar atļauties





**Valsts budžets** – finanšu plāns gadam, kurā noteikti valsts ieņēmumi un izdevumi konkrētiem mērķiem



**Ietvara likums** – budžets trīs gadu periodam

- Ja ir **budžeta deficīts**, tas tiek segts, valstij naudu aizņemoties. Tā veidojas **valsts parāds**
- Ja valsts aizņemas no saviem iedzīvotājiem un uzņēmumiem – veidojas iekšējais parāds
- Ja aizņemas no ārvalstīm, veidojas valsts ārējais parāds



- Budžeta pārpalikums veidojas tad, ja budžeta ieņēmumi pārsniedz budžeta izdevumus
- Budžeta deficīts veidojas, ja budžeta izdevumi pārsniedz budžeta ieņēmumus





- Uzraudzīt un pārbaudīt fiskālo nosacījumu ievērošanu ietvara likuma projektā un gadskārtējā valsts budžetā
- Veikt neatkarīgu ekonomikas rādītāju novērtējumu
- Sagatavot viedokli par budžeta deficīta pieļaujamo līmeni ekonomikas lejupslīdes laikā
- Sagatavot viedokli par fiskālās rezerves apjoma atbilstību valstī pastāvošajiem budžeta riskiem



- Sagatavot fiskālās disciplīnas uzraudzības ziņojumu un, ja nepieciešams, ziņojumu par iespējamiem fiskālās disciplīnas pārkāpumiem
- Sagatavot un iesniegt Saeimai un Ministru kabinetam viedokli citos fiskālās politikas un makroekonomiskās attīstības jautājumos
- Novērtēt un analizēt valsts fiskālās politikas ilgtspēju



- Sadarboties ar valsts un pašvaldību institūcijām, juridiskajām un fiziskajām personām, kā arī ārvalstu institūcijām
- Pieprasīt un saņemt no valsts institūcijām nepieciešamo informāciju
- Sniegt Finanšu ministrijai un Ministru kabinetam ieteikumus jautājumos par ietvara likuma un gadskārtējā valsts budžeta likuma izstrādi





- Uzaicināt ekspertus un citus speciālistus piedalīties un sniegt viedokli Padomes sēdēs
- Sniegt Ministru kabinetam ierosinājumus par nepieciešamajiem grozījumiem ar valsts fiskālo disciplīnu saistītos normatīvajos aktos



Ja Padomes loceklim par kādu Padomes ziņojumos ietverto jautājumu ir atšķirīgs viedoklis, viņam ir tiesības piecu darba dienu laikā to pievienot ziņojumam





### IR

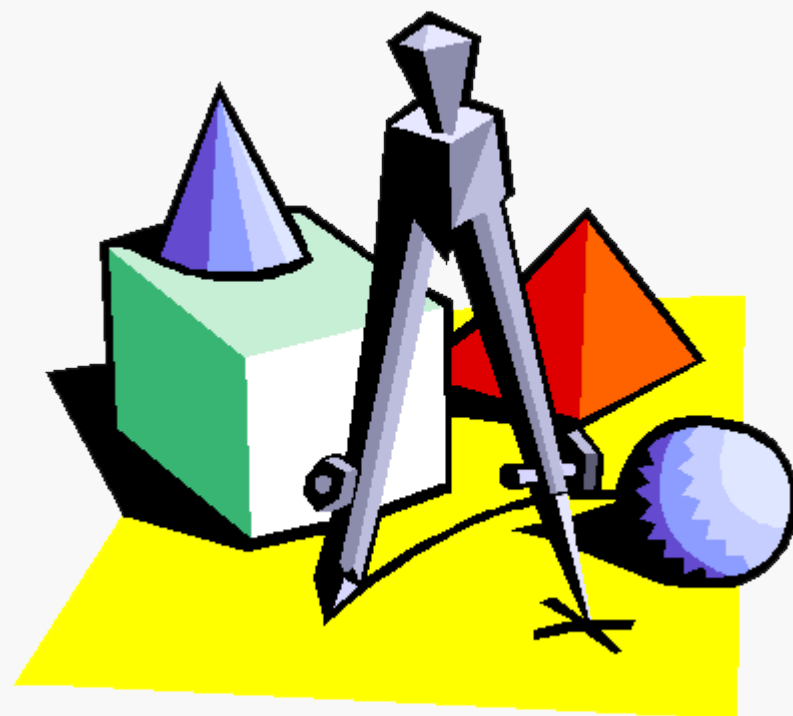
- ✓ Uzraudzīt
- ✓ Pārbaudīt
- ✓ Sagatavot  
viedokli
- ✓ Novērtēt
- ✓ Analizēt
- ✓ Informēt
- ✓ Rekomendēt

### NAV

- ✓ Veidot budžetu
- ✓ Nosodīt
- ✓ Piespiest
- ✓ Mainīt
- ✓ Sodīt
- ✓ Ieviest  
rekomendācijas  
dzīvē



- Katru gadu līdz ietvara likuma projekta iesniegšanai Saeimā Padome sagatavo fiskālās disciplīnas uzraudzības ziņojumu
- Ziņojums tiek pievienots ietvara likuma projektam un iesniegts Saeimai
- Ziņojumu publisko gan Padomes, gan Finanšu ministrijas mājaslapā
- Ja Padome atklāj likuma pārkāpumus, tiek sagatavots neatbilstības ziņojums, kurā ietvertas rekomendācijas neatbilstību novēršanai





- Darbību uzsāka 2014.gada 1.janvārī. Nostrādāti 22 mēneši
- Padomē strādā - bijušais finanšu ministra ārštata padomnieks publisko finanšu vadības jautājumos Jānis Platais, Rīgas Tehniskās universitātes kanclers Ingars Eriņš, AS Swedbank Latvija galvenais ekonomists Mārtiņš Kazāks, Rīgas Ekonomikas augstskolas Ekonomikas departamenta vadītājs Mortens Hansens un Igaunijas Bankas viceprezidents Ulo Kāsiks
- Saeima 2015.gada 23.aprīļa sēdē atbrīvojusi līdzšinējo Fiskālās disciplīnas padomes locekli Inesi Feiferi no amata pēc paša vēlēšanās
- 3.septembrī Fiskālās disciplīnas padomes locekļa amatā apstiprināts Andžs Ūbelis, eksperts publisko finanšu jomā
- Padomes ikdienas darbību nodrošina Dace Kalsone, Elīna Veide, Emīls Kīlis un Elīna Lucka.



- 9.martā nāk klajā ar viedokli par iespējamu Fiskālās disciplīnas likuma pārkāpumu, pieņemot likumu «Grozījumi “Mikrouzņēmuma nodokļa likumā”»
- 14.aprīlī sniedz viedokli par Latvijas Stabilitātes programmu 2015.-2018.gadam, kurā norāda uz Fiskālās disciplīnas likuma neievērošanu
- 5.maijā iesniedz starpziņojumu par Latvijas Stabilitātes programmu 2015.-2018.gadam
- 16.jūnijā Rīgā notika pirmā Baltijas valstu neatkarīgo fiskālās disciplīnas uzraudzības iestāžu tikšanās, kuras mērķis bija diskutēt par Eiropas fiskālā ietvara praksi un Baltijas valstu fiskālo disciplīnu





- 15.jūlijā sniedza viedokli Saeimai un Ministru kabinetam par likumprojektu «Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta neatliekamās medicīniskās palīdzības nodrošināšanā iesaistīto darbinieku izdienas pensijas likumu»
- 26. augustā Fiskālo risku darba grupa pārskatīja Finanšu ministrijas informatīvo ziņojumu "Fiskālo risku deklarācija", kas tiks izmantots, lai aprēķinātu fiskālo nodrošinājuma rezervi 2016. gadam
- 25. septembrī Padome iesniedza Ministru kabinetā ikgadējo Fiskālās disciplīnas uzraudzības ziņojumu, kas tiks pievienots budžeta paketei Saeimā



LATVIJAS REPUBLIKAS  
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

## SABIEDRĪBAS INFORMĒŠANAS AKTIVITĀTES

Dalība Ēnu dienā 17.februārī



Preses konference 25.septembrī



LATVIJAS REPUBLIKAS  
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

## II. FISKĀLO RISKU NOVĒRTĒJUMS



- Valdības pienākums ir veikt rūpīgu fiskālo risku izvērtējumu
- Balstoties uz risku novērtējumu, tiek rakstīta Fiskālo risku deklarācija
- Deklarācijas mērķis ir veidot fiskālā nodrošinājuma rezervi, kas mazinātu ārkārtas situācijas ietekmi uz budžeta bilanci

- Valdības uzdevums ir veidot šādu *drošības spilvenu*



Deklarācijā novērtētie riski



Galvoto aizņēmumu neatmaksātā atlikuma riska novērtējums

Valsts aizdevuma atgūšanas risks



Ar labklājības nozari un ES finansējumu saistītie riski





Padome vērš  
uzmanību, ka vairāki  
fiskālie riski joprojām  
nav kvantitatīvi  
novērtēti

Valsts galvojumi studiju un studējošo  
kreditēšanai

Kapitāls uz pieprasījumu

Tiešās un netiešās saistības publiskās un  
privātās partnerības un koncesijas līgumos

Valsts kapitālsabiedrības

Starptautisko tiesu un Satversmes tiesas  
spriedumu izpilde



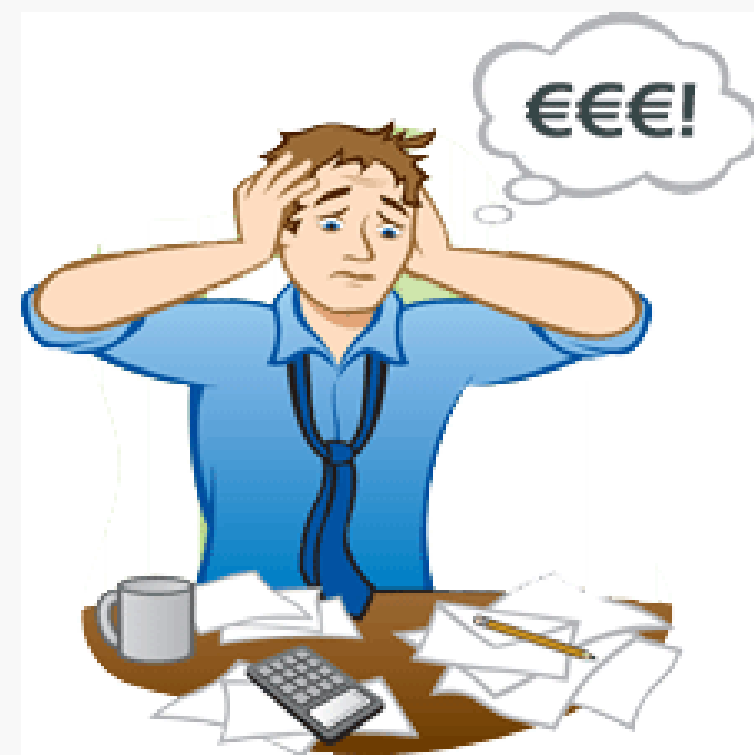
- Padome ir satraukta par to, ka ar labklājības nozari saistītie riski pēdējos gados nav bijuši atbilstoši novērtēti
- Pensiju un sociālās apdrošināšanas pabalstu izdevumu aprēķini regulāri pārsniedz budžetā ietvertās summas
- Padome jau iepriekšējā Uzraudzības ziņojumā pauda bažas par šo risku nenovērtēšanu
- Padomes pētījumi rāda, izdevumi konsekventi ir pārsnieguši budžetā piešķirtos līdzekļus – vidēji par 2% pēdējos 7 gados

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nodarbinātības soc.pabalsti	123%	190%	68%	50%	85%	111%	120%
Invalitātes, maternitātes un slimības soc.pabalsti	119%	94%	98%	90%	93%	105%	106%
Darba negadījumu soc.pabalsti	116%	110%	117%	122%	102%	105%	108%
Valsts pensijas	103%	89%	121%	101%	102%	103%	101%
<b>Kopā (vid.svērtais rādītājs)</b>	<b>107,30%</b>	<b>94,78%</b>	<b>111,08%</b>	<b>96,05%</b>	<b>99,99%</b>	<b>103,30%</b>	<b>102,32%</b>





- Fiskālā nodrošinājuma rezerves izveidošanas atlikšana no 2016.gada un 2017. un 2018.gadu palielina risku nesasnigt budžeta bilances mērķi
- Rezervē jāiekļauj riskus, kas saistīti ar finanšu sektoru tai skaitā kapitāla pieprasījumu no Eiropas stabilitātes mehānisma
- Uzlabot riska novērtējuma kvalitāti, lai būtu pieejama ticama prognoze par to iespējamo fiskālo ietekmi
- Deklarācijā iekļaut detalizētāku konkrētu risku novērtēšanas aprakstu





LATVIJAS REPUBLIKAS  
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

# III. MAKROEKONOMIKAS APSKATS UN IZLAIŽU STARPĪBAS





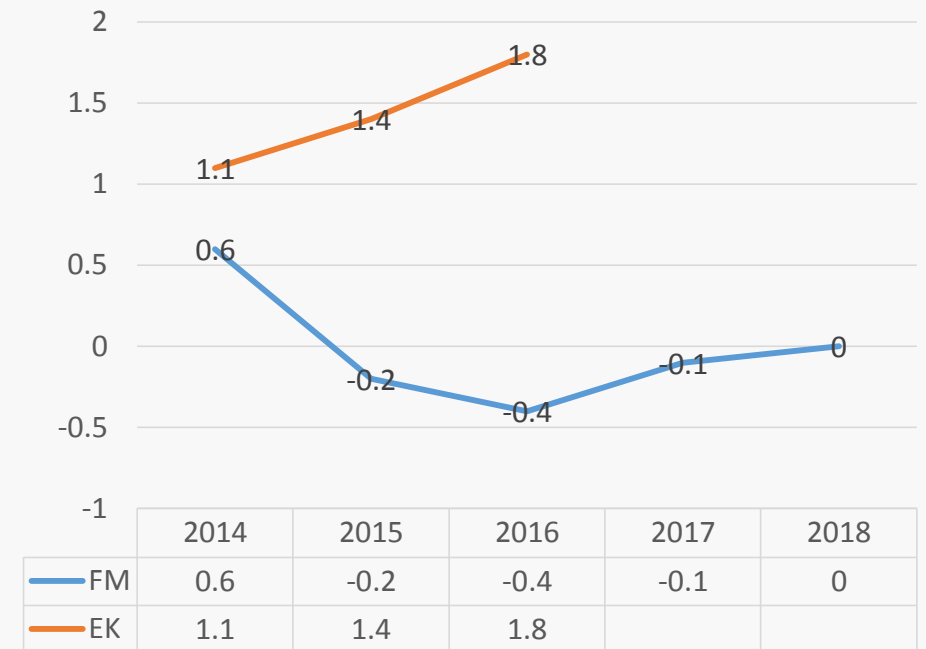
- Latvijas ekonomikas izaugsme 2015.gadā bijusi lēnāka nekā prognozēts
- Zemo inflāciju skaidro naftas cenu dinamika un notikumi globālajā ekonomikā (Grieķijas iespējamā maksātnespēja, Ķīnas un Brazīlijas izaugsmes palēnināšanās)
- Lēnāka reālā IKP izaugsme un zemāka inflācija var novest pie zemākiem nodokļu ieņēmumiem nekā plānots

	2015	2016	2017	2018
<b>Reālā IKP izaugsme</b>				
FM	2,1	3,0	3,6	3,6
LB	2,3	2,7		
EK				
SVF				
<b>Inflācija</b>				
FM	0,8	2,0	2,5	2,5
LB	0,4	1,3	-	-
EK	0,7	2,5	-	-
SVF	0,5	1,7	2,3	2,2



## VAI LATVIJAS EKONOMIKA PĀRKARST, ATDZIEST VAI IR LĪDZSVARĀ? (IZLAIŽU STARPĪBAS)

- Finanšu ministrijas viedoklis un Eiropas Komisijas viedoklis par Latvijas ekonomikas šibrīža stāvokli (izlaižu starpībām) ir atšķirīgs
- Finanšu ministrija uzskata, ka Latvijas ekonomika šobrīd ir sabalansēta un attīstās līdzsvaroti
- Eiropas Komisijas aprēķini rāda, ka Latvijas ekonomika «pārkarst» - aug ātrāk par savu potenciālu, un algas pieaug straujāk nekā darba rezultāti
- Padome nepiekrīt Eiropas Komisijas viedoklim, ņemot vērā lēno izaugsmes tempu un zemo inflāciju
- Padomes viedoklis ir, ka Latvijas ekonomika šobrīd attīstās līdzvērtīgi tās potenciālam un izlaižu starpība ir tuvu nullei



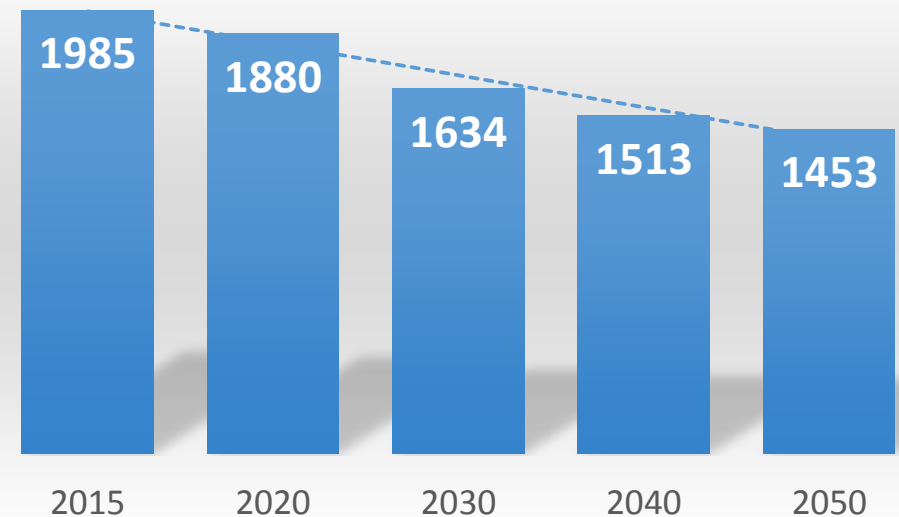
FM un EK Latvijas izlaižu starpību novērtējums, % no IKP



- Demogrāfiskās situācija – negatīvs gan dabiskais pieaugums, gan migrācijas saldo
- Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju prasmju un spēju neatbilstība darba tirgus prasībām, kas ietekmē kopējo produktivitātes izaugsmi un IKP



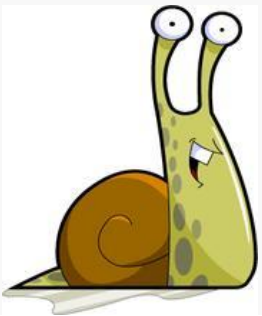
Latvijas iedzīvotāju skaita prognoze, tūkst.



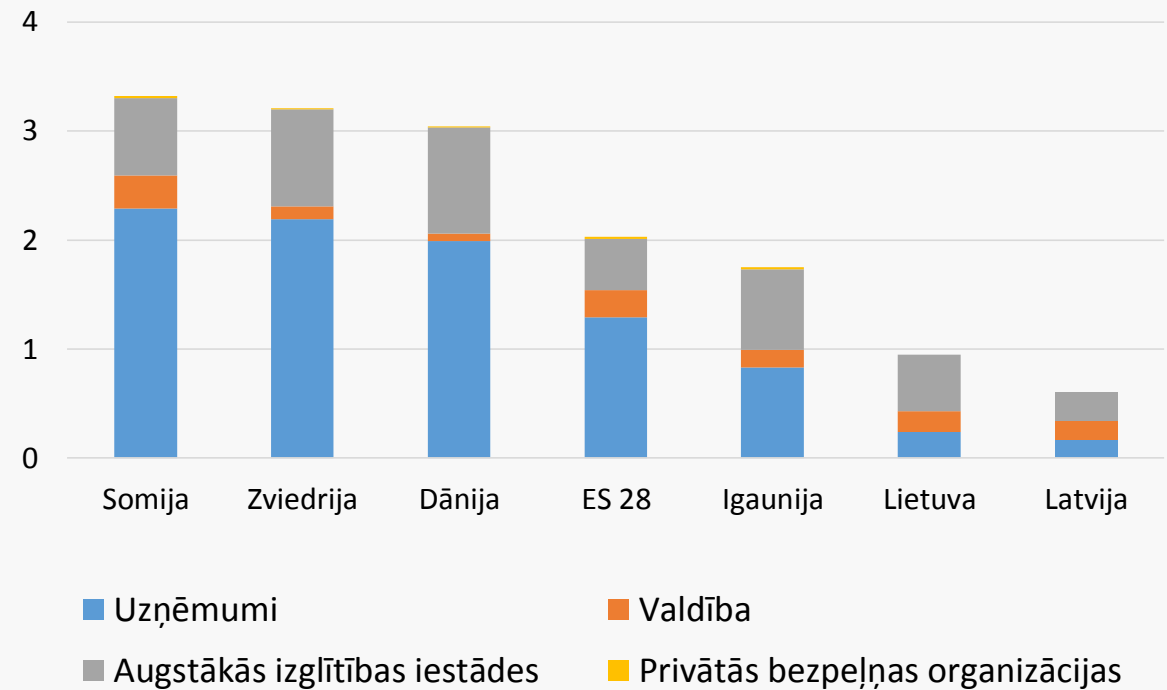


- Neaktīvs investīciju sektors - 2014.gadā tikai 1,4% pieaugums
- Zemais izmaksu līmenis pētniecības un attīstības jomā: 2013.gadā Latvijā tikai 0,6% no IKP, bet Eiropas Savienībā vidēji 2% no IKP

- Padome uzskata, ka IKP izaugsmes prognoze virs 3-3,5% vidējā un ilgākā termiņā ir apšaubāma



Izdevumi pētniecībai un attīstībai (% no IKP)



Atsevišķās ES valstīs 2013. gadā pēc finansējuma avota, % no IKP



**i** Konverģence – no latīņu valodas *convergere* – savstarpēji tuvotes, tiekties, saiet kopā



- Turpinot ražot preces ar salīdzinoši zemu pievienoto vērtību, Latvijas konverģences izredzes uz Eiropas Savienības valstu vidējo līmeni ir ierobežotas
- Turpmāka minimālās algas paaugstināšana var kavēt bezdarbnieku iesaisti formālajā ekonomikā, īpaši reģionos



- Finanšu ministrijai vajadzētu izstrādāt izvērstāku jutīguma analīzi makroekonomikas scenārijam
- Balstoties analīzes rezultātiem, izstrādāt rezerves plānu gadījumam, ja budžeta ieņēmumi nerasniedz plānotos apjomus
- Lai veicinātu attīstību, nepieciešams īstenot reformas, kas sekmē izaugsmi
- Risināt problēmjautājumus – darbaspēka samazinājums, neaktīvs investīciju sektors un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju prasmju un spēju neatbilstība darba tirgus prasībām



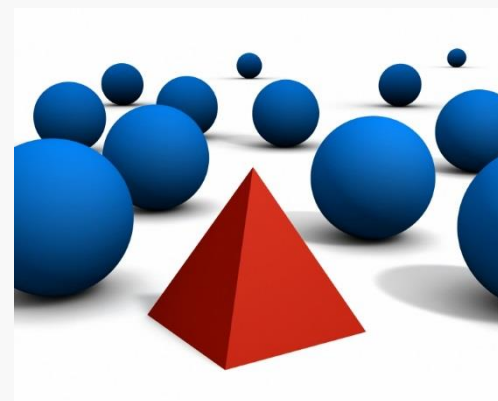


LATVIJAS REPUBLIKAS  
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

# IV. SKAITLISKO FISKĀLO NOSACĪJUMU IZPILDES NOVĒRTĒJUMS



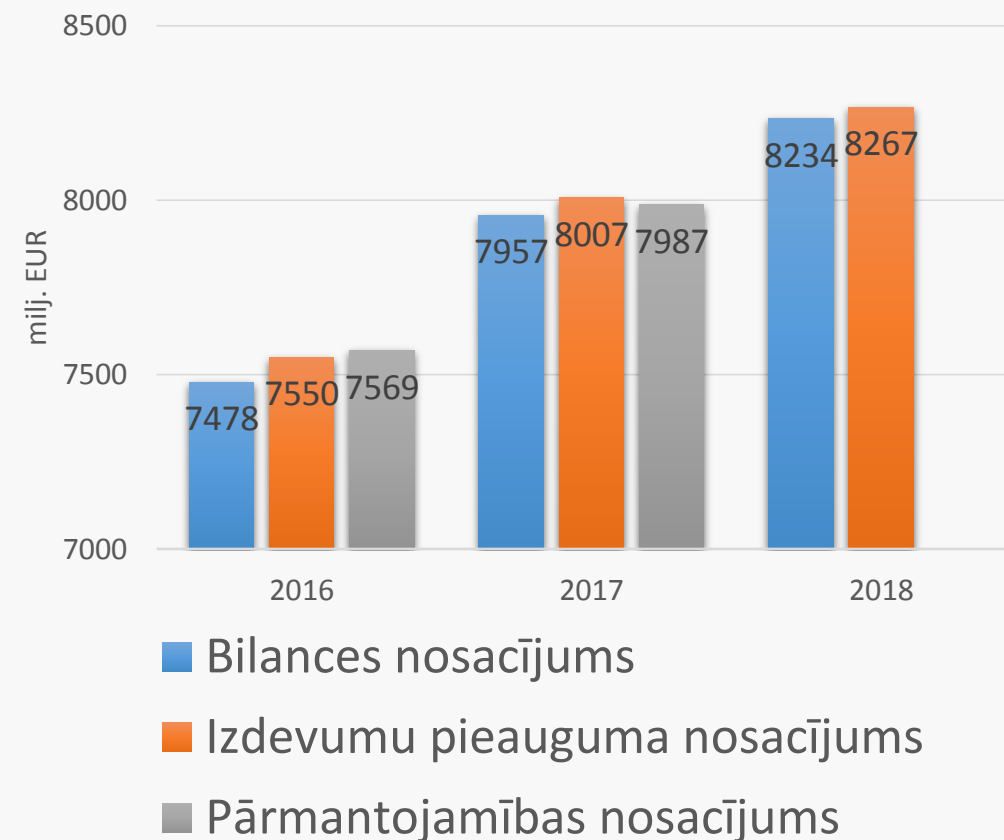
- Atbilstoši likumam maksimāli pieļaujamos Valdības izdevumus aprēķina izmantojot trīs skaitlisko fiskālo nosacījumu izpildes metodes – (1) bilances, (2) pārmantojamības un (3) izdevumu pieauguma metode
- Valsts budžeta ietvara likumam ir veikti aprēķini atbilstoši visām trim metodēm
- No iegūtajiem rezultātiem tiek izvēlēta tā metode, kas paredz stingrākos nosacījumus jeb mazākos valsts budžeta izdevumus





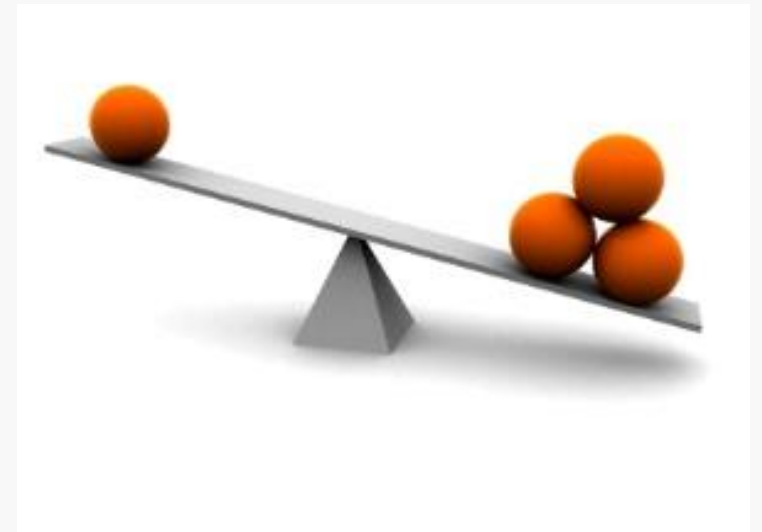


- Padome ir pārbaudījusi un piekrīt Finanšu ministrijas izvēlētajai aprēķinu metodei – bilances nosacījumu metodei
- Bilances nosacījumu metode nodrošina zemāko izdevumu griestu apjomu 2016., 2017. un 2018.gadam





- Bilances nosacījumu aprēķina, nosakot kopējo valsts budžeta bilanci un, ņemot vērā gan ieņēmumu, gan strukturālās bilances nosacījumus
- Bilances nosacījums – strukturālā bilance nedrīkst būt mazāka par -0,5% no IKP
- Atbilstoši bilances nosacījumam aprēķinātie izdevumu griesti ļaus nepārkāpt aprēķināto budžeta strukturālo bilanci (starpību starp izdevumiem un ieņēmumiem)
- Atbilstoši nosacījumam 2016.gadā maksimāli pieļaujamais izdevumu apjoms ir 7 477,8 milj. eiro, 2017.gadā – 7 956,8 milj. eiro un 2018.gadā – 8 233,7 milj. eiro





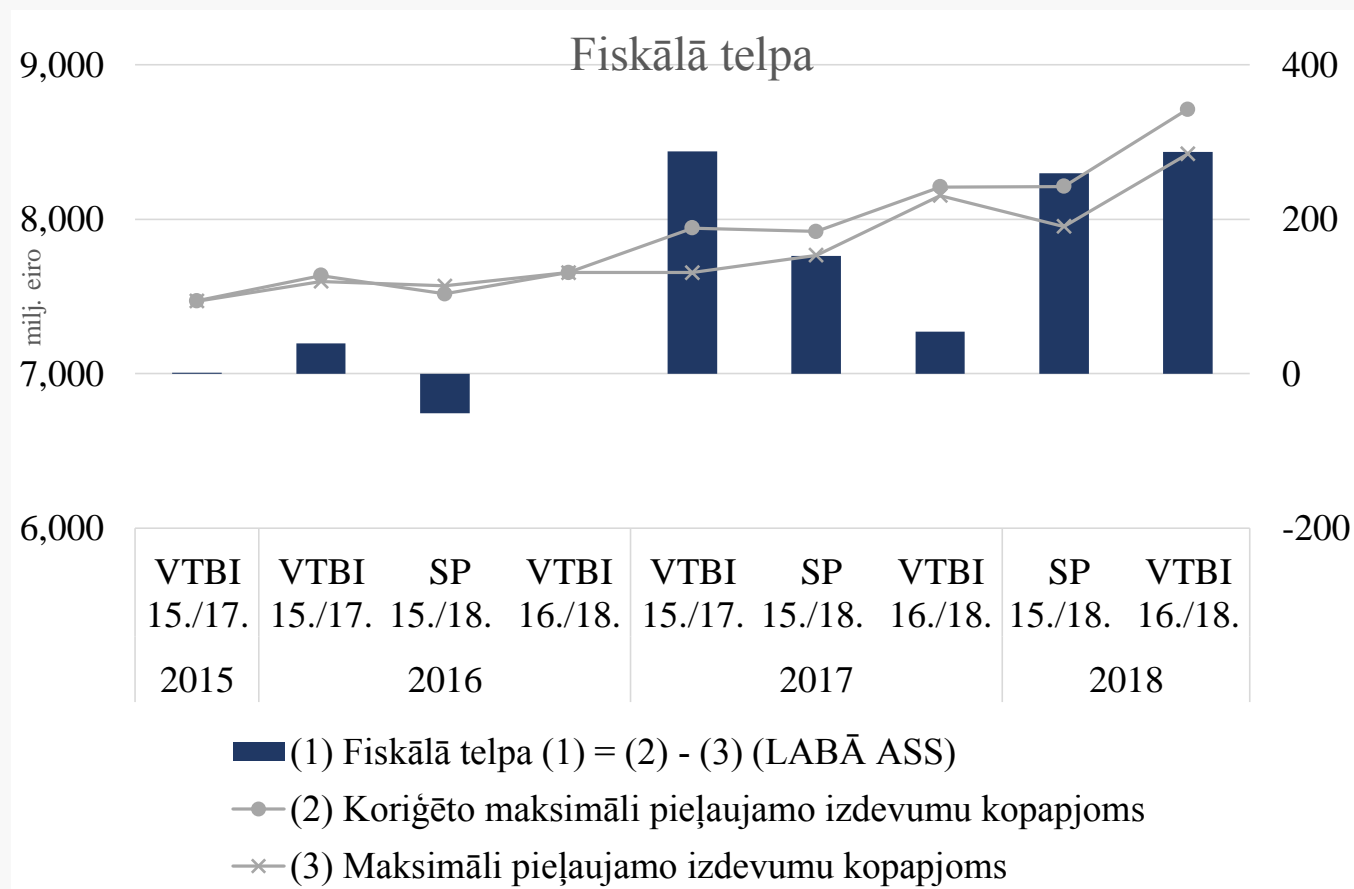
- Izdevumu pieauguma tempa nosacījums – izdevumi nedrīkst augt ātrāk kā potenciālais IKP pieaugums
- Kategorijas, kuras jāņem vērā – valsts budžeta procentu maksājumi par aizņēmumiem, ES programmu izdevumi un bruto kopējā kapitāla apmērs
- Izslēdzot inflāciju, tiek noteikts izdevumu pieaugums -1,3% 2016.gadā, -1,0% 2017.gadā un **-1,0% 2018.gadā**
- Atbilstoši nosacījumam 2016.gadā maksimāli pieļaujamais izdevumu apjoms ir 7 549,9 milj. eiro, 2017.gadā – 8 006,6 milj. eiro un 2018.gadā – 8 266,7 milj. eiro



- Pārmantojamības nosacījums – ietvara likumā iestrādātie izdevumu sliekšņi tiek pārmantoti no iepriekšējā perioda
- Pārmantojamības nosacījuma nepiemēro gadījumā, ja pēc abām pārējām metodēm aprēķinātie izdevumu griesti atšķirsies no iepriekšējos vidēja termiņa ietvara likumā noteiktajiem par vairāk kā 0,1 procentu no IKP
- Pārmantojamības nosacījums nosaka, ka pirmā un otrā gada izdevumu griesti tiek pārmantoti no iepriekšējā ietvara likuma otrā un trešā gada
- Likums paredz 10 gadījumus, kas ļauj mainīt izdevumu sliekšņus – sociālo pabalstu un pensiju saņēmēju izmaiņas, Satversmes tiesas lēmumi u.c.
- Atbilstoši nosacījumam 2016.gadā maksimāli pieļaujamais izdevumu apjoms ir 7 569,1 milj. eiro un 2017.gadā 7 986,6, milj. eiro



- Fiskālā telpa ir starpība starp koriģēto maksimāli pieļaujamo izdevumu kopapjomu un maksimāli pieļaujamo izdevumu kopapjomu
- Pozitīva fiskālā telpa ļauj plānot papildus izdevumus nākamajos gados
- Negatīva fiskāla telpa norāda, ka nepieciešamas veikt izdevumu samazināšanu





- Fiskālā nodrošinājuma rezervei nepieciešamo finanšu resursu piešķiršanu uzskatīt par pasākumu, kas ir saistīts ar skaitlisko fiskālo nosacījumu mērķu noteikšanu un kas ir ietverts maksimālo izdevumu griestu aprēķinā sākot ar 2017. gadu
- Finanšu ministrijai vajadzētu izstrādāt strukturālās bilances retrospektīvās novērtēšanas un korekcijas mehānisma procedūras sadarbībā ar Padomi





LATVIJAS REPUBLIKAS  
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

# PALDIES PAR UZMANĪBU! JŪSU JAUTĀJUMI?

Fiskālās disciplīnas padome  
Smilšu ielā 1-512, Rīgā, LV-1919  
Tālr.: +371 6708 3650  
E-pasts: [info@fdp.gov.lv](mailto:info@fdp.gov.lv)  
Mājaslapa: <http://fdp.gov.lv>  
Twitter: @Fiskalapadome  
Facebook: fiskalapadome